

Nr 150.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret; given Stockholms slott den 8 mars 1946.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret.

Härigenom förordnas, att lagen den 24 mars 1942 om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret,¹ vilken enligt lag den 25 maj 1945 (nr 255) gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1947.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945: 255.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, kommunikations- och finansdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret* samt anför därvid följande.

I 1 § lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret stadgas, att nybyggnad ej må utan tillstånd företagas i närheten av befästning eller flygfält, om genom byggnaden sådan anläggnings användning för rikets försvar försvåras eller eljest avsevärt men åsamkas försvaret. Vad sålunda stadgats om nybyggnad skall även gälla väsentlig om- eller tillbyggnad ävensom — enligt en den 25 maj 1945 företagen lagändring (nr 255) — anordnande av virkes- eller annat varuupplag eller materialgård. Har beslut meddelats om anläggande eller utvidgning av befästning eller flygfält eller kan avsevärt men uppstå genom bebyggelse, upplag eller materialgård i närheten av militär anläggning av annat slag, äger länsstyrelsen förordna, att nu angivna bestämmelser skola äga motsvarande tillämpning.

Enligt 2 § åligger det byggnadsnämnd vid prövning av fråga om byggnadslov att iakttaga vad i 1 § stadgats eller av länsstyrelsen med stöd av samma paragraf föreskrivits. För ort, där byggnadsnämnd ej finnes, äger länsstyrelsen enligt andra stycket av 2 § stadga, att nybyggnad eller väsentlig om- eller tillbyggnad, som ej utföres för försvarsväsendets räkning, ej må äga rum med mindre länsstyrelsen på ansökan prövat, att hinder som avses i 1 § ej föreligger däremot. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning i fråga om anordnande av upplag eller materialgård i ort, där vad i stadsplanlagen är föreskrivet för stad ej gäller.

I 3 § föreskrives, att innan beslut meddelas med anledning av ansökan om byggnadslov eller tillstånd enligt 2 §, byggnadsnämnden eller länsstyrelsen skall, därest tvekan kan råda huruvida hinder som avses i 1 § föreligger, inhämta yttrande därom av myndighet, som Konungen bestämmer.

Enligt 4 § äger länsstyrelsen, om synnerliga skäl därtill äro, medgiva tillstånd till nybyggnad eller om- eller tillbyggnad eller anordnande av upplag eller materialgård, oaktat därav kan uppkomma men som avses i 1 §. Underrättelse om sådant tillstånd skall ofördröjligen tillställas myndighet som har att avgiva yttrande enligt 3 §. Finner byggnadsnämnd vid prövning

av fråga om byggnadslov, att synnerliga skäl därtill äro, oaktat men som nyss sagts kan uppkomma, skall nämnden överlämna handlingarna till länsstyrelsen för prövning, huruvida tillstånd må medgivas.

Finnes på grund av lagen tillstånd till nybyggnad eller om- eller tillbyggnad eller anordnande av upplag eller materialgård icke kunna meddelas, och föranledes därav, att sökanden under den tid hindret varar får vidkännas kostnad utan motsvarande nytta av fastigheten eller att han går miste om avkastning å nedlagt kapital, är han enligt 5 § berättigad till skälig gottgörelse av kronan, om det intrång som åsamkas honom ej är att anse såsom ringa. Ersättningen bestämmes av riksvärderingsnämnden.

I lagen upptagas vidare bestämmelser om rätt för länsstyrelse att medgiva undantag från förbudet i 1 §, om framställande av anspråk på ersättning samt om straff för överträdelse av lagens bestämmelser m. m.

1942 års lag, som ursprungligen gällde till och med den 30 juni 1943, har erhållit förlängd giltighet till och med den 30 juni 1946 genom lagar den 17 juni 1943 (nr 394), den 31 mars 1944 (nr 135) och den 25 maj 1945 (nr 255).

Bestämmelser angående tillämpning av lagen ha meddelats genom kungörelse den 24 mars 1942 (nr 171), ändrad genom kungörelse den 29 oktober 1943 (nr 757). Genom dessa bestämmelser ålades länsstyrelserna att skyndsamt i samråd med chefen för försvarsstaben taga i övervägande för vilka områden förordnande borde meddelas enligt 2 § andra stycket i lagen. Yttrande som avses i 3 § skall inhämtas från chefen för försvarsstaben eller annan militär myndighet som denne bestämmer. Chefen för försvarsstaben eller, efter uppdrag av honom, annan militär myndighet skall vidare på framställning av byggnadsnämnd, i den mån så kan ske, lämna upplysningar angående områden, beträffande vilka yttrande bör inhämtas från militär myndighet innan ansökan om byggnadslov prövas, så ock de uppgifter som eljest lämpligen kunna meddelas till ledning för byggnadsnämndens prövning.

I propositionen nr 121 till 1944 års riksdag angående fortsatt giltighet av 1942 års lag har redogjorts för vissa från försvarsstaben inhämtade uppgifter rörande förfarandet vid tillämpningen av lagen. Beträffande denna redogörelse torde jag få hänvisa till nämnda proposition.

Kungl. Maj:t har den 8 juni 1945 anmodat chefen för försvarsstaben att avgiva utlåtande bland annat angående möjligheten att i samband med avveckling av den förstärkta försvarsberedskapen begränsa tillämpningen av lagen samt beträffande frågan i vad mån behov av att förlänga giltigheten av lagen för tid efter den 30 juni 1946 kunde beräknas komma att föreligga. Med anledning härav har chefen för försvarsstaben, efter det cheferna för armén, marinen och flygvapnet, samtliga militärbefälhavare samt befästningsinspektionen och arméns fortifikationsavdelning beretts tillfälle att yttra sig, i skrivelse den 11 augusti 1945 framhållit, att det från försvarssynpunkt vore önskvärt att även under fred kunna förhindra, att nyttan av försvarsanordningar, som ofta för mycket betydande kostnader blivit utförda, framdeles äventyrades. Det måste dessutom förutsättas, att även under en fredsperiod nya befästningar (flygfält) befunnes önskvärda. I fråga om

bebyggelse i närheten av flygfält vore det vidare uppenbart, att det även från civil synpunkt vore nödvändigt med byggnadskontroll för att tillgodose erforderlig flygsäkerhet. Det skydd, som lagen avsåg att giva, erfordrades därför även efter den 30 juni 1946. En avsevärd begränsning av lagens tillämpning komme emellertid att genomföras.

Chefen för försvarsstaben har vidare i skrivelse den 11 februari 1946 meddelat att i anslutning till anbefalld avveckling av befästningsverksamheten översyn i försvarsstaben ägt rum beträffande de områden, för vilka förordnande enligt 2 § andra stycket i 1942 års lag tidigare begärts. Denna översyn hade lett till en nedskärning av antalet berörda kommuner med inemot hälften. Någon ytterligare nedskärning torde knappast kunna göras.

Vid skrivelsen fanns fogad följande uppställning för varje län rörande såväl antalet kommuner, beträffande vilka förordnande jämlikt 2 § andra stycket i lagen begärts under 1943 och 1944, som antalet kommuner, beträffande vilka sådant förordnande alltså ansågs erforderligt.

L ä n	Antal kommuner för vilka förordnande begärdes 1943	Ökning av antalet kommuner 1944	Antal kommuner för vilka förordnande begäres 1946	Förändringar 1943—1944 jämfört med 1946
Blekinge	28		23	—5
Gotlands	84		59	—25
Gävleborgs	23		13	—10
Göteborgs och Bohus	54	+12 = 66	24	—42
Hallands	32	+2 = 34	10	—24
Jämtlands	26		13	—13
Jönköpings	13		0	—13
Kalmar	24		17	—7
Kopparbergs	21		8	—13
Kristianstads	50		41	—9
Kronobergs	6		0	—6
Malmöhus	92		50	—42
Norrbottnens	19		21	+2
Skaraborgs	68	+3 = 71	47	—24
Stockholms	52		38	—14
Södermanlands	33		13	—20
Uppsala	39		21	—18
Värmlands	49	+1 = 50	12	—38
Västerbottens	13		14	+1
Västernorrlands	25		15	—10
Västmanlands	20		11	—9
Älvsborgs	32	+13 = 45	2	—43
Örebro	21		7	—14
Östergötlands	47		15	—32
Summa	871	S:a ökning 31 S:a s:rum 1943 —1944 = 902	=474	—431 +3 =428

Riksvärderingsnämnden har hittills behandlat sju ansökningar om gottgörelse av allmänna medel på grund av intrång genom lagens bestämmelser. Ersättning har därvid tillerkänts sökanden i två fall.

I förenämnda skrivelse den 11 februari 1946 från chefen för försvarsstaben framhålles vidare, att tillämpningen av 1942 års lag från militär synpunkt givit åsyftat resultat. Bestämmelserna i lagen hade upptagits i stadsplaneutredningens förslag till byggnadslag, vilket av överbefälhavaren för rikets stridskrafter i huvudsak tillstyrkts. Därest byggnadslagen icke skulle bli av riksdagen antagen i sådan tid, att den kunde träda i kraft den 1 juli 1946, erfordrades ytterligare prolongation av 1942 års lag.

Stadsplaneutredningen har i sitt nyss berörda, den 22 maj 1945 avgivna betänkande med förslag till byggnadslag m. m. (SOU 1945:15) uttalat, att behov funnes av föreskrifter om att försvarets och luftfartens intressen skulle beaktas såväl vid planläggning som vid byggande. Bestämmelserna i vad avsåge byggande borde utformas i huvudsaklig överensstämmelse med stadgandena i 1942 års lag. Utredningen har i enlighet härmed i sitt förslag till byggnadslag upptagit föreskrift om ett allmänt förbud mot byggande till men för försvaret eller luftfarten. Utredningen framhåller, att detta förbud erhöle betydelse ej blott inom sådana i närheten av befästningar och flygplatser belägna områden, där planläggning icke skett, utan även inom planlagda områden, därest planen — exempelvis på den grund att ifrågasvarande anläggning tillkommit först efter planens fastställande — utformats utan erforderligt beaktande av ifrågasvarande intressen. För skada, som uppkomme genom sådant förbud, borde givetvis, i anslutning till vad redan nu gällde, utgå ersättning. Skadeersättning medgaves enligt 1942 års lag blott i mycket begränsad omfattning. Begränsningen av ersättningsrätten betingades i väsentlig mån av lagens tillfälliga och krisbetonade karaktär. I en lagstiftning av permanent natur torde rätten till ersättning böra i viss mån utvidgas. Utredningen ville föreslå, att ersättningsrätten anknötes till de i 28 § nuvarande stadsplanelagen angivna förutsättningarna för stads skyldighet att lösa mark. Ersättning borde alltså utgå för liden skada, därest byggnadsrätten på grund av hänsynen till försvarets eller luftfartens intressen inskränkts samt marken till följd därav kunde av ägaren utnyttjas allenast på sätt som stode i uppenbart missförhållande till markens värde. I vissa fall borde dessutom markägaren kunna påfordra inlösen av marken. Utom till markägaren borde rimligen i viss utsträckning ersättning utgå även till nyttjanderättshavare.

*Departements-
chelen.*

Förevarande lag den 24 mars 1942 om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret avser att trygga befästningars, flygfälts och andra militära anläggningars användbarhet under krig. För att icke värdet av de under den förstärkta försvarsberedskapen med stora kostnader utförda anläggningarna skall gå förlorat genom en bebyggelse, som minskar anläggningarnas effektivitet, föreligger alltjämt behov av förbud mot dylik bebyggelse. Stadsplaneutredningen har också i sitt förslag till byggnadslag upptagit bestämmelser

av permanent natur om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret och luftfarten i huvudsaklig överensstämmelse med stadgandena i 1942 års lag. Utredningens förslag till byggnadslag med flera författningar är för närvarande föremål för granskning inom justitiedepartementet på grundval av de däröver avgivna yttrandena. Med hänsyn till ärendets omfattning kan förslaget icke hinna slutligt prövas av statsmakterna, innan giltighetstiden för 1942 års lag utgår. För att icke skyddet för de militära anläggningarna skall upphöra, innan statsmakterna hinna taga ställning till stadsplaneutredningens förslag i förevarande hänseende, torde giltighetstiden för 1942 års lag böra förlängas. Då en eventuell ny lagstiftning icke läser kunna träda i kraft förrän tidigast den 1 januari 1948, synes giltighetstiden för 1942 års lag böra förlängas till och med den 31 december 1947.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats *förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret.*

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar,¹ måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställa bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 mars 1946.

N ä r v a r a n d e:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 28 februari 1946 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 februari 1946, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren T. A. Bexelius.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, kommunikations- och finansdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 5 mars 1946 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 15 februari 1946 remitterade förslaget till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot begynnelse till hinder för försvaret*; därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.